

Verklaring van Gal. 3 vers 21-25

3:21 *Is dan de wet tegen de beloftenissen Gods? ...*

Hierboven heeft Paulus gezegd: de wet rechtvaardigt niet. Dus geven wij het op? Nee, heeft hij gezegd, zij heeft haar eigen nut. Welk? Zij brengt de mensen tot de kennis van zichzelf, toont en vermeerdert de zonde, enz. Nu rijst een andere vraag: als de wet de mensen alleen maar slechter maakt en hun de zonde laat zien, is de wet dan niet in strijd met de beloften van God, is het dan niet zo, dat God door de wet alleen maar getergd en beledigd wordt, zodat Hij Zijn beloften niet houden en vervullen kan? Wij Joden hebben toch het tegenovergestelde gedacht, namelijk, dat de wet ons bij die uitwendige tucht houdt en bewaart, die God ertoe zal bewegen des te vlugger Zijn belofte te vervullen, ja, dat wij op grond van dat doen van de wet de belofte verdienen kunnen.

Paulus antwoordt: nee, juist het tegenovergestelde, hoe meer u acht geeft op de wet, hoe meer de belofte verhinderd wordt. Het natuurlijk verstand beledigt de God der belofte, door niet Zijn goede en heilige wet te willen horen, het zegt immers: 'De Heere moge niet met ons spreken - wij zouden anders sterven' (Exodus 20:19). Zou God zijn belofte moeten vervullen aan hen, die Zijn wet en Zijn vermaningen niet alleen niet aannemen, maar zelfs hartgrondig haten en schuwen? Dan rijst, zoals ik zei, direct de vraag: schijnt dan dus de wet de belofte in de weg te staan?

Op deze vraag gaat Paulus kort in en antwoordt:

3:21 ... *Dat zij verre ...*

En waarom dat? Allereerst omdat God Zijn belofte niet gegeven heeft, daartoe bewogen door onze waardigheid, verdienste of goede werken; Hij heeft Zijn belofte gegeven uit louter onbegrijpelijke en eeuwige goedheid en barmhartigheid. Hij zegt immers niet tot Abraham: omdat gij de wet gehouden hebt, daarom 'zullen in u alle volken gezegend worden.' Tot de onbesneden Abraham, die nog geen wet had, ja tot dan toe in de heidense afgodendienst leefde (zoals geschreven is in Jozua 24:2) zegt de Heere: 'Gaat uit uw vaderland', enz., 'Ik zal uw beschermer zijn' en verder: 'In uw zaad zullen gezegend worden', enz. Dat zijn absolute beloften van God, die God om niet aan Abraham beloofd heeft, zonder welke voorwaarde dan ook en zonder te letten op vroegere of latere werken en verdiensten.

En dit gaat vooral in tegen die Joden, die menen dat de Goddelijke beloften door de zonde verhinderd zouden worden. Paulus zegt: God vertraagt de belofte niet om onze zonde en verhaast ze niet om onze gerechtigheid en verdienste; Hij ziet naar geen van beide. Daarom, al worden wij ook door de wet slechter gemaakt en al haten wij God er meer door, dan wordt God er toch niet toe bewogen de belofte op te schorten. Die steunt niet op onze waardigheid of gerechtigheid, maar op Zijn goedheid en barmhartigheid. Daarom is het enkel verbeelding, als de Joden zeggen: de Messias komt niet, omdat onze zonde Zijn komst vertraagt. Dat zou bijna betekenen, dat God door onze zonde onrechtvaardig of wegens onze leugenachtigheid een leugenaar zou worden. Hij blijft altijd recht vaardig en waarachtig, of wij nu zondigen of niet. En zo is Zijn waarachtigheid de enige grond voor het aanbieden en vervullen van de belofte.

Verder: als de wet ook de zonde openbaart en vermeerdert, dan is dat toch niet tegen de belofte van God in, integendeel, zij staat borg voor de belofte. Want met haar eigenlijke en volmaakte werk is het alleen haar bedoeling de mensen te verootmoedigen en hen zo te bewerken (als de wet tenminste op de juiste manier gebruikt wordt) dat zij zich vol verlangen uitstrekken naar de genade. De mens, die door de wet kennis van de zonde krijgt, ja vermeerdering van de zonde ervaart, ziet nu eerst recht zijn goddeloosheid en de vijandschap van het menselijk hart tegen Gods wet en tegen God Zelf. Dan ontdekt hij, dat hij niet alleen God niet liefheeft, maar die ingoede God, en ook Zijn allerheiligste wet haat en lastert (...)

Doordat de wet zo tot de kennis en het bekennen van het kwaad noodzaakt, is haar werk voltooid, haar tijd is om en de genadetijd is aangebroken, dat het beloofde Zaad komt, Die de door de wet verschrikte en neergeworpen mens weer opricht en troost.

Op deze manier staan de wet en de beloften niet tegenover elkaar, ten eerste omdat de belofte niet op de wet steunt, maar op de waarachtigheid van God, ten tweede omdat de wet in haar beste en hoogste gebruik de mensen verootmoedigt en door die verootmoediging bewerkt zij, dat wij zuchten en ons verlangend uitstrekken naar de hand van de Middelaar; zo maakt de wet de genade en de barmhartigheid van de Middelaar zelfs zeer goed (zoals Psalm 109:21 zegt: 'Goed is Uw goedertierenheid') en zij maakt Zijn gave waardevol en onuitsprekelijk; en zo maakt de wet ons ontvankelijk voor Christus. Wie de bitterheid niet gesmaakt heeft, weet het zoete niet te waarderen. Honger is de beste kok. Zoals de dorre aarde dorst naar regen, zo laat de wet de verslagen harten dorsten naar Christus. Dezen smaakt Christus het zoetst, hun is Hij vreugde, troost en leven. Nu pas worden Christus en Zijn werk op de juiste wijze gekend. (...)

Christus Zelf zoekt dorstige harten, Hij trekt ze met zulke liefelijke woorden tot Zich en zegt: 'Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal u verkwikken' (Mattheüs 11:28). (...) Hij vermorst Zijn bronwater niet op de vette klei, die geen behoefte heeft aan verkwikking en verfrissing. (...) Dat wil zeggen: Hij vertroost en geneest die harten, die door de wet gekweld en beangstigd zijn. Nee, de wet is niet tegen de belofte.

3:21 ... Want indien er een wet gegeven was, die machtig was levend te maken, zo zou waarlijk de rechtvaardigheid uit de wet zijn.

Paulus zegt met deze woorden heel eenvoudig: geen wet kan levend maken, de wet kan alleen doden. (...) Met de woorden: 'Want indien er een wet gegeven ware', enz., leert Paulus heel duidelijk, dat zelfs de Goddelijke wet niet tot leven kan brengen, maar juist het tegendeel bewerkt. Deze woorden van Paulus, ofschoon ze toch duidelijk genoeg zijn, zijn voor de pausgezinden toch volkomen duister en onbekend. Als zij deze woorden ernstig zouden nemen, zouden ze niet kunnen roemen over de vrije wil, over de krachten in de mens of over het overschot aan werken, enz. Maar om er toch maar niet bij te staan als goddeloos en als heidenen, die de woorden van een apostel van Christus schaamteloos ontkennen, maken ze door zulke verderfelijke opmerkingen zonder ophouden die teksten bij Paulus bespottelijk, die gaan over de wet die de zonde laat zien en de toorn opwekt (daarbij gaat het dan natuurlijk over de wet der tien geboden) dat wil zeggen: ze zeggen domweg dat Paulus over de ceremoniële wet spreekt en niet over de morele wet.

Maar Paulus spreekt duidelijk genoeg over de morele wet. Hij zegt hier: 'Indien er een wet gegeven ware', enz., en daarbij zondert hij geen enkele wet uit. Daarom heeft de opmerking van de sofisten geen enkele betekenis. De ceremoniële wetten zijn op gelijke wijze door God ingesteld als de morele wetten en werden even streng gehouden; de Joden hebben het gebod over de besnijdenis met even grote eerbied in acht genomen als het sabbatsgebod. Paulus spreekt over de gehele wet.

In het pausdom worden deze woorden van Paulus in alle kerken en kapellen gezongen en gelezen, en toch wordt het tegendeel onderwezen en gepraktiseerd. Paulus zegt heel eenvoudig, dat er geen wet gegeven is, die tot het leven kan leiden. De sofisten onderwijzen duidelijk het tegendeel en beweren, dat er ontelbaar vele wetten gegeven zijn die tot het leven leiden. Natuurlijk zeggen zij dat niet regelrecht, maar in werkelijkheid denken zij zo. Daarvan getuigen het monnikenwezen, de ontelbare menselijke wetten, tradities en ceremoniën, de werken en verdiensten, die God uit billijkheidsoverwegingen of uit plicht zou aanrekenen, talloze andere vrome vormen van eredienst, die zij zelf hebben ingevoerd, die alleen zij gepredikt hebben ten koste van het Evangelie. En bovendien beloofden ze allen die in deze vormendienst leefden, genade, vergeving van zonden en eeuwig leven. Dat kunnen ze niet ontkennen. Hun eigen boeken zijn immers als de zekerste getuigen voorhanden in deze strijdvrage. (...)

Na deze weerleggingen en argumenten leert Paulus zo rustig en schoon dat de wet - als men haar ware en echte gebruik beziet - niets anders op het oog heeft dan een goede opvoeding tot gerechtigheid. Zij werkt er aan mee, dat het zich inbeelden van eigen gerechtigheid en eigen heiligheid wegvalt en dat Christus met Zijn weldaden dierbaar gaat worden. (...)

3:22 Maar de Schrift heeft het alles onder de zonde besloten.

(...) Paulus zegt: 'De Schrift heeft alles onder de zonde besloten.' Waar heeft zij dat gedaan? Nergens sterker dan in de beloften, zoals Genesis 3:15: 'Het vrouwenzaad zal de slang de kop vermorzelen' en Genesis 22:18: 'In uw Zaad zullen alle volken gezegend worden.' Waar ook maar een belofte in de Heilige Schrift staat, die op Christus betrekking heeft, daar worden gerechtigheid, zegen, zaligheid en leven beloofd. Maar het tegengestelde is ook waar: waar geen belofte is, daar is geen gerechtigheid, zegen, zaligheid en leven, maar zonde, vloek, dood, duivel en een eeuwig verderf.

En zo besluit de Schrift juist in de beloften alle mensen onder zonde en vloek. Daarnaast staan de tekstplaatsen uit de wet, zoals Deuteronomium 27:26: 'Vervloekt zij ieder, die niet blijft in datgene wat in de wet geschreven is.' Met duidelijke woorden besluit zo'n tekst, de publieke zondaars of degenen die de wet zichtbaar niet houden, onder de zonde en onderwerpt hen daaraan. Maar deze woorden uit Deuteronomium 27 treffen ook degenen die zich onder de wet stellen en er met heel hun kracht naar streven haar te vervullen; zulke mensen waren de Joden, zoals boven uiteengezet werd. Maar deze woorden van Mozes betreffen ook alle monniken, kluizenaars, kartuizers met hun zo heilige geloften en religieuze oefeningen. Hier hoort u in alle duidelijkheid, dat heel eenvoudig alles onder de zonde besloten ligt. (De monniken beelden zich immers warempel in dat, als iemand kort na het afleggen van zijn gelofte zal sterven, hij dan terstond de hemel in vliegt.)

Geen enkele gelofte, geen enkele ook nog zo verheven religieuze oefening der katuizers is gerechtigheid, het ligt alles onder de vloek. En hoezo? Uit kracht van deze belofte 'het zaad der vrouw' en andere beloften; verder uit kracht van deze wet 'Vervloekt zij', enz. en van andere woorden. Bijgevolg kan geen monnik, geen katuizer en geen celestijn de kop van de slang vertrappen, zij zijn zelf onder de voet gelopen door het hoofd van de slang, dat wil zeggen zij zijn onder de macht van de duivel. Maar wie gelooft dat?

Kortom: wat buiten Christus en Zijn belofte is, is besloten onder de zonde, en daarbij is niets uitgezonderd, of het nu gaat over de ceremoniële wet of over de morele wet of over de wet der tien geboden, over wat Goddelijk of over wat menselijk is. Hij, Die zegt: 'alles', sluit niets uit. En zo besluiten wij met Paulus, dat de staatsregelingen en de wetten van alle volken, al zijn zij nog zo goed en noodzakelijk, dat alle godsdienst oefeningen en alle religies buiten het geloof in Christus onder de zonde, onder de dood en onder de eeuwige verdoemenis liggen, als niet, en daar zullen we nog over spreken, de belofte uit het geloof in Christus erbij komt. (...)

Daarom zijn deze woorden waar: alleen het geloof rechtvaardigt, ook als de tegenstanders die op geen enkele manier kunnen verdragen; want Paulus trekt hier de zeer sterke conclusie, dat de wet niet levend maakt, omdat zij daarvoor niet gegeven is. Als dus de wet niet rechtvaardigt en levend maakt, doen de werken dat ook niet. Deze gedachte wil Paulus inbrengen, als hij zegt dat de wet niet levend maakt, en dat dan dus de werken het ook niet doen. Het klinkt immers krachtiger als je zegt: de wet rechtvaardigt niet, dan wanneer je zegt: de wetten maken niet levend. Als dus de wet zelf, ook de vervulde wet (ofschoon haar vervulling toch onmogelijk is), niet rechtvaardigt, dan veel minder de werken zelf! Bijgevolg maakt het geloof zonder werken rechtvaardig. Paulus duldt niet die toevoeging het geloof rechtvaardigt met de werken. Hij houdt ons juist het omgekeerde voor en zegt in Romeinen 3:20 en in deze brief 2:16. 'Op grond van werken der wet zal geen sterveling voor God gerechtvaardigd worden. Er is geen wet gegeven, die zou kunnen levend maken.'

3:22 ... opdat de belofte uit het geloof van Jezus Christus der gelovigen zou gegeven worden.

(...) Met dit woord bestrijdt Paulus uit alle macht de gefantaseerde mening van de sofisten en andere werkheiligen, die zij hebben met betrekking tot de gerechtigheid uit de wet en de werken. (...)

Hier gaat het niet om het gesprek over de werken, maar om het conflict over de rechtvaardiging. (...)

Niemand kan de goede werken hoog genoeg prijzen, als hij ze maar niet met de rechtvaardiging in verband brengt. Wie kan het nut en de vrucht van ook maar één werk dat een christen doet uit het geloof en in het geloof op de juiste waarde schatten. Zo'n werk is meer waard dan hemel en aarde, daarom kan de hele wereld niet ook maar één goed werk in dit leven naar waarde belonen. Ook kent de wereld deze genade niet, dat zij de goede werken van de vromen breedvoerig naar voren zou kunnen brengen, nog minder weet zij van beloning. Zij ziet het goede werk van de christenen helemaal niet, of, als zij die goede werken wel ziet, dan houdt zij ze niet voor goede werken, maar oordeelt, dat het euveldaden van de ergste soort zijn en zij die deze werken verricht hebben als het ware uit de wereld gestoten moeten worden

als schadelijk en verderfelijk voor de mensheid. Zo werd immers ook Christus, de Heiland der wereld, voor Zijn zo grote en onschatbare weldaden met de allersmadelijkste dood aan het kruis 'beloond' (...) De werken daarentegen die buiten het geloof verricht worden, liggen onder de zonde en de vloek, al zijn ze op het oog ook nog zo heilig. En daarom verdienen zij, die zulke werken doen, nooit ofte nimmer genade, gerechtigheid en eeuwig leven, daar zij immers door hun 'goede werken' alleen maar zonde op zonde stapelen. (...)

3:23 Doch **eer het geloof kwam ...**

Paulus gaat door met het beschrijven van het nut en de noodzakelijkheid van de wet. (...) De wet is het woord, dat het leven laat zien en tot leven aanspoort. Zij is niet alleen tot de dood gegeven. Dat is weliswaar het voornaamste gebruik en doel van de wet, dat ze de dood openbaart, dat op deze wijze de zonde in haar wezen en omvang ten volle aan het licht komt. Maar de wet openbaart de dood niet zo, als zou zij vreugde aan de dood beleven of als zou zij niets anders zoeken dan onze dood; de wet heeft bij haar vreselijk werk de bedoeling, dat de verschrikte en verootmoedigde mensen alle tot de vreze Gods komen. (...)

God moet dus een hamer hebben, die sterk genoeg is om de rotsen stuk te slaan; Hij heeft een vuur nodig, dat midden in de hemel brandt en de bergen kan verwoesten, dat wil zeggen dat Hij met de wet dit hardnekkige en weerbarstige ondiep, de aanmatiging, wil onderwerpen, opdat de mens wordt verbrijzeld, tenietgedaan en hij aan zijn kracht, zijn gerechtigheid en zijn werken gaat wanhopen en vol schrik voor God vurig gaat verlangen naar Diens barmhartigheid en de vergeving van zonden.

3:23 ... **waren wij onder de wet in bewaring gesteld ...**

Dat wil zeggen: voordat de tijd van het Evangelie en van de genade kwam, was het de functie van de wet, dat zij ons achter slot en grendel zou houden. (...)

Nu houdt geen dief, moordenaar of rover van zijn boeien en van de donkere kerker waarin hij gevangen gehouden wordt. Integendeel, als hij kon, zou hij de kerker met z'n ijzeren boeien stuk slaan en tot stof verpulveren. In de kerker moet hij zich wel van misdrijven onthouden, maar dat doet hij niet uit goede wil of uit liefde tot de gerechtigheid, maar omdat de kerker hem tegenhoudt. De gekerkerde verafschuwt en haat de zonde en de diefstal helemaal niet, integendeel, het spijt hem diep, dat hij niet vrij is en niet kan stelen; nee, de dief haat de kerker en als hij maar kon uitbreken, zou hij net zo doen als vroeger. En zo staat het ook met de kracht van de wet en met de gerechtigheid uit de wet, zij dwingt ons tot een uitwendig goed-zijn, daar zij de overtreders dreigt met straf en met de dood. En zo gehoorzamen wij de wet uit vrees voor straf, maar tegen onze wil en met veel tegenzin. Wat is dat echter voor een gerechtigheid, als men uit vrees voor straf het boze nalaat?

Ondertussen heeft de wet toch dit voordeel, dat zij, al blijven de harten ook nog zo goddeloos, tenminste aan de buitenkant en in de maatschappij de dieven, moordenaars en openlijk verdorven mensen in toom houdt. Daar staat hun mogelijk minstens te wachten, dat zij in deze wereld voor hun zonden met rad, kruis, zwaard, enz. gestraft worden; en voor het hiernamaals moeten deze mensen rekening houden met de eeuwige dood en de hel. Als dat niet zo was, zou geen overheid, geen huisvader of opvoeder met geweld of met de een of andere wet of met boeien de dolle mens in toom kunnen houden. Door de dreiging van de wet, die toch

schrik aanjaagt, kunnen de goddelozen enigermate afgeschrikt worden, zodat ze niet tot alle mogelijke misdaden vervallen. Maar intussen zouden zij het liefst willen, dat er geen wet, geen straf, geen hel en uiteindelijk ook geen God was. Als God geen hel zou hebben en de bozen niet zou straffen, zouden zij Hem allemaal liefhebben en prijzen. Omdat God de bozen straft en omdat allen boos zijn, daarom kunnen de mensen, voorzover ze onder de wet besloten zijn, God alleen maar haten en tot het uiterste lasteren.

Voorts zijn de mensen niet alleen wat het maatschappelijke betreft, in de wet opgesloten, het geldt ook in theologisch -geestelijke zin. Dat wil zeggen: de wet is ook een geestelijke kerker en een ware hel, want als zij de zonde openbaart, dreigt zij met de dood en de eeuwige toorn van God; dan kan geen mens vluchten en troost vinden. (...) De mens is dan namelijk in een kerker opgesloten, waar hij niet meer uit kan en ook niet ziet hoe hij uit deze boeien kan losraken, d.w.z. zich van deze schrik bevrijden. En zo is de wet in burgerlijke en in theologische zin een kerker. In de eerste plaats houdt zij op maatschappelijk gebied de goddelozen in toom en sluit ze op, zodat zij niet naar hun lust tot alle mogelijke misdaden kunnen vervallen. Verder toont ze ons op geestelijk gebied de zonde, verschrikt en verootmoedigt ons, opdat wij als verschrikten onze ellende en onze verdoemenis beseffen. Dan zit de mens in de kerker opgesloten en dat is het ware en eigenlijke gebruik van de wet, dat echter niet altijddurend is; want deze opsluiting en deze bewaring onder de wet mag niet langer duren dan tot wanneer het geloof komt. Als het geloof komt, moet iedere 'theologische kerker van de wet' ophouden te bestaan. (...)

Deze woorden 'onder de wet in bewaring gesteld en besloten worden' zijn niet onschuldig, speculatief of sofistich, maar waar en ernstig. De bewaring of de kerker wijzen op werkelijke en geestelijke verschrikkingen, waarin het geweten zo klem gezet wordt, dat het in de hele wijde wereld geen plaats zou kunnen vinden waar het gerust kan zijn. Ja, als deze verschrikkingen aanhouden, voelt het geweten zo'n angst, dat het meent, dat hemel en aarde, al waren ze tien maal zo groot en zo ruim, zo nauw zijn als een gat in de muur. Dan worden aan de mens alle wijsheid, alle kracht, alle gerechtigheid, alle raad en hulp ontnomen. Want het geweten is zo zwak en teer; als het in de kerker van de wet opgesloten zit, ziet het geen enkele uitweg meer. Integendeel, de beklemming lijkt alleen maar tot in het mateloze toe te nemen. Dan voelt het geweten de oneindige toorn van die God, Wiens hand niemand kan ontvluchten, zoals Psalm 139:7 zegt: 'Waar heen zou ik vluchten voor Uw Geest?'

Zoals de kerker in maatschappelijke zin op lichamelijke vernedering wijst - hier gaat het over de opsluiting van het lichaam, zodat vrije beschikking daarover niet meer mogelijk is - zo duidt de gevangenis in theologische zin op de verwarring en verontrusting van het hart. Nu gaat het erom, dat het geweten wordt beroofd van haar vrede en rust. Dat moet echter niet eeuwig duren, zoals het verstand oordeelt als het aan deze gevangenis denkt, maar het geldt alles 'met het oog op het toekomstig geloof'. Men moet dus zo'n hart, dat onder de wet besloten is, op deze manier oprichten en troosten: 'Broeder, gij zijt nu benauwd, maar gij moet weten dat gij niet eeuwig in deze kerker opgesloten zult zijn, daar er geschreven staat, dat wij besloten worden tot op het geloof.' (...) Gij wordt door de wet ter dood gebracht, opdat gij door Christus tot leven komt. Wanhoop niet zoals Kain, Saul en Judas. (...)

God wil, dat gij deze opsluiting recht gebruikt, namelijk met het oog op het toekomstig geloof. God wil niet, dat gij door de wet zo in verwarring gebracht wordt, dat gij in de verwarring blijft. Hij wil u niet zo doden, dat u in de dood blijft. Hij spreekt door de profeet Ezechiël (33:11): 'Ik heb geen lust in de dood van de goddeloze.' (...)

Deze beide tegenstellingen, die inhoudelijk toch bij elkaar horen, moeten dus verbonden worden. Wat ligt verder uiteen dan de vrees en schrik voor de toorn van God en de hoop op Zijn barmhartigheid? Het ene is de hel, het andere is de hemel en toch moeten die twee in het hart zeer nauw met elkaar verbonden worden. In theorie is dat heel gemakkelijk, maar in de praktijk is er niets moeilijker dan dat. (...)

Wie zegt, dat hij de wet liefheeft, die liegt en weet niet wat hij zegt. Het zou toch wel een bespottelijke en dwaze dief of rover zijn, die van de gevangenis en van zijn boeien wilde houden. En als de wet ons opsluit, zoals ik zei, dan is het zeker, dat wij verklaarde vijanden van de wet zijn.

Kortom: dan houden wij evenveel van de wet en haar gerechtigheid als een moordenaar van zijn kerker. Hoe zou dan de wet moeten rechtvaardigen?

3:23 ... en zijn besloten geweest tot op het geloof, dat geopenbaard zou worden.

Dat zegt Paulus met het oog op de volheid des tijds, waarin Christus gekomen is. Maar u moet dat niet alleen op die tijd betrekken, maar ook op uw innerlijk leven. Want wat feitelijk en in het verleden gebeurde, toen Christus kwam en de wet volbracht en vrijheid en eeuwig leven aan het licht bracht, dat gebeurt geestelijk en dagelijks in iedere christen, bij wie tijd der wet en tijd der genade elkaar afwisselen. De christen heeft een lichaam in welks leden, zoals Paulus zegt 'wet en zonde met elkaar strijden' (Romeinen 7:23). Onder zonde versta ik echter niet alleen de begeerte, maar de gehele zonde, zoals juist Paulus gewoon is over de zonde te spreken. Tot op dit ogenblik kleeft de zonde aan het vlees van de christen, ook als dat gedoopt is, maar de zonde vecht ook en neemt het vlees gevangen. Ook al kan ze zijn instemming niet verwerven en geen boze daad bewerken, dan wekt ze toch een machtige drang daartoe op. Al valt de christen niet in grove zonden zoals moord, echtbreuk, diefstal, enz., hij is toch niet vrij van ongeduld, wrevel, haat, lastering tegen God, zonden waarvan de mens met zijn verstand in het geheel geen besef heeft. Deze zonden dwingen hem echter tegen zijn wil de wet te haten, dwingen hem van voor het aangezicht van God weg te vluchten, hij moet God haten en moet lasteren. Want zoals in het jeugdige lichaam een sterke begeerte leeft, zoals een man er vurig naar verlangt roem te oogsten en grote daden te verrichten, zoals de grijsaard vaak gierig is, zo leeft ook in de heilige mens een sterk ongeduld, wrevel, haat en lastering van God. Daarvan zijn genoeg voorbeelden in de Psalmen, bij Job, Jeremia en in de gehele Schrift. Daarom, als Paulus deze geestelijke strijd beschrijft, gebruikt hij zeer krachtige en duidelijke woorden, zoals vechten, zich verzetten, gevangen nemen.

In de christen is het dus altijd alle twee: tijd der wet en tijd der genade en dat met het oog op zijn innerlijk leven. Tijd der wet is het, als de wet mij in zijn greep krijgt, mij kwelt, bedroefd maakt en tot besef van mijn zonde brengt, ja de zonde vermeerdert. Dat is de wet in haar toepassing en de christen voelt die zolang hij

leeft. (...) Er zijn vele tijden, waarin ik met God twist en mij ongeduldig tegen Hem verzet. Ik heb een afkeer van Gods toorn en gericht, Hij daarentegen van mijn ongeduld, mijn wrevel, enz. Dat zijn de tijden van de wet, waarin naar het vlees de christen altijd verkeert. Zoals het ook in Galaten 5:17 staat: 'Het vlees begeert tegen de Geest en de Geest tegen het vlees en deze staan tegen elkander', enz.

Tijd der genade is het, als het hart door de belofte van het geschenk van Gods barmhartigheid opgericht wordt en zegt: 'Waarom zijt gij zo treurig, mijn ziel, en waarom bedroeft gij mij?' (Psalm 42:6). Ziet gij niets anders dan de wet, de zonde, de verschrikking, de droefheid, de wanhoop, de dood, de hel en de duivel? Is er dan niet ook nog genade, vergeving van zonde, gerechtigheid, troost, vreugde, vrede, liefde, hemel, God, Christus? Houd op, mijn ziel, mij zo in verwarring te brengen. Wat is de wet, de zonde en alle kwaad tegenover deze heerlijkheden? (...) Hoop op God, Die Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar Hem voor je zonden in de dood aan het kruis heeft overgegeven. Dan is besloten worden onder de wet naar het vlees niet voor eeuwig, maar tot op de komende Christus. Daarom als je door de wet verschrikt bent, zeg dan: trouwe Wet, je bent niet alleen op de wereld en je bent niet alles, maar buiten jou is er nog iets groters en iets beters, namelijk de genade, het geloof, de zegen, enz. (...) Er is geen reden om te wanhopen. (...)

Zo leeft de christen in twee werelden, voorzover hij vlees is, leeft hij onder de wet, voorzover hij Geest is, leeft hij onder het Evangelie. (...) Maar aan de wet moet een einde gemaakt worden; en dus duurt de wet niet eeuwig, zij heeft haar einde in Christus. Maar de genade duurt wel eeuwig, omdat Christus, eenmaal gestorven, nimmermeer sterft, enz. Hij is eeuwig. En dus duurt de genade eeuwig. (...)

Wie deze voortreffelijke uitspraken van Paulus stevig vasthoudt, kan goed beoordelen wat geloof is en wat ware en wat valse godsvrucht is, ja hij heeft een oordeel over alle innerlijke bewegingen van de mens, hij kan alle geesten onderscheiden. De vrees voor God is heilig en waardevol, maar zij moet niet eeuwig duren. Zij moet wel altijd in de christen zijn, omdat de zonde altijd in hem is. Maar zij mag er niet alleen zijn, anders is het de vrees van Kaïn, Saul en Judas, dat wil zeggen dan is het de kruiperige vrees van de wanhoop. Dus een christen moet de vrees door het geloof in het Woord der genade overwinnen, hij moet zijn ogen van de tijd der wet afwenden en Christus Zelf aanschouwen, hij moet acht geven op het geloof, dat nog komt. Dan wordt de vrees zoet en met nectar gemengd, zodat de christen God niet alleen gaat vrezen maar Hem ook gaat liefhebben. Anders, als de mens alleen maar naar de wet en naar de zonde kijkt met uitsluiting van het geloof, dan raakt hij de vrees niet kwijt, maar zal daarmee tenslotte tot wanhoop vervallen. Zo prachtig maakt Paulus verschil tussen de tijd der wet en de tijd der genade. Leren ook wij beide recht onderscheiden, niet alleen met de mond, maar ook met het hart; maar dat is het moeilijkst. Hoewel beide grootheden gescheiden zijn, hangen ze toch in het hart heel, heel nauw samen. Ja niets hangt meer samen dan vrees en vertrouwen, wet en Evangelie. Zonde en genade hangen nauw samen, zodat het ene door het andere verslonden kan worden. Geen wiskundige samenhang kan deze innige verbinding evenaren. (...)

Paulus is dus tot de vraag gekomen: *waartoe dient de wet?* Als het verstand hoort, dat de gerechtigheid of de zegen door de genade en de belofte wordt geschonken,

brandt het dadelijk los: dus de wet dient tot niets! (...). Wij mogen echter de wet niet geheel verwerpen op de manier van de fanatieke geesten, die een tiental jaren geleden de boerenopstand veroorzaakt hebben, doordat te zeggen, dat de evangelische vrijheid de mensen van alle wetten verlost; en wij mogen aan de andere kant aan de wet niet de kracht tot rechtvaardiging toeschrijven. (...) Wij mogen het doel niet ter rechterzijde of ter linkerzijde passeren, maar wij moeten de koninklijke weg bewandelen, wij mogen de wet niet eenvoudig verwerpen en wij mogen haar niet toeschrijven wat haar niet toekomt.

Hierboven heb ik al dikwijls genoeg over het tweevoudige gebruik van de wet gesproken, over het maatschappelijk en over het theologisch gebruik; het is volkomen duidelijk, dat de wet niet voor de rechtvaardigen gegeven is, maar zoals Paulus zegt in 1 Timothéüs 1:9: voor de onrechtvaardigen. Er zijn twee soorten onrechtvaardigen, zij die nog gerechtvaardigd moeten worden en zij wie de rechtvaardiging totaal onverschillig laat. De laatsten moeten door het maatschappelijk gebruik van de wet in toom gehouden worden; men moet hen met de boeien van de wet binden, zoals wilde en ongetemde dieren moeten zij met touwen en kettingen gebonden worden. Dit gebruik van de wet houdt nooit op. Maar daarover spreekt Paulus hier eigenlijk niet. Wie echter gerechtvaardigd moeten worden, worden door het theologisch gebruik van de wet een tijdlang onder druk gezet, met het oog op het toekomstig geloof; als Christus binnenkomt, houdt deze werkzaamheid van de wet op. Het is duidelijk, dat alle plaatsen waar Paulus het heeft over het geestelijk gebruik van de wet, allereerst betrokken moeten worden op hen die nog gerechtvaardigd moeten worden, niet op de reeds gerechtvaardigden. De laatsten, dat heb ik dikwijls gezegd, zijn reeds lang buiten en boven de wet. De wet moet opgelegd worden aan degenen, die de rechtvaardiging deelachtig gaan worden; zij moeten door de wet een tijdlang in verzekerde bewaring gehouden worden, tot de gerechtigheid van het geloof komt. Niet dat ze door de wet gerechtvaardigd kunnen worden, dat zou misbruik van de wet zijn, zij moeten door de wet aan het schrikken gebracht en verootmoedigd worden en tot Christus gaan vluchten, Die voor iedere gelovige het einde van de wet is en dat tot gerechtigheid. (...)

De wet doodt niet eenvoudigweg, maar doodt ten leven. (...)

3:24 Zo **dan, de wet is onze tuchtmeester geweest tot Christus.**

Al is een pedagoog heel erg nuttig en noodzakelijk als er onderwezen moet worden, toon mij echter ook maar één jongen die zijn opvoeder liefheeft. Hadden de Joden misschien hun Mozes lief en deden zij graag wat hij hun beval? Hun liefde voor en hun gehoorzaamheid aan Mozes waren van dien aard, dat zij hem, zoals de geschiedenis vertelt, op sommige momenten het liefst gestenigd zouden hebben. En even onmogelijk is het dat de leerling zijn meester liefheeft. Hoe zou hij ook degene moeten liefhebben, door wie hij in de kerker gehouden wordt, dat wil zeggen door wie hem niet toegestaan wordt te doen wat hij graag zou willen? En als hij iets tegen het gebod doet, dan krijgt hij dadelijk een standje en stokslagen, ja hij moet ook nog zelf de stok pakken en die kussen. (...) Maar zal hij dat graag en met vreugde doen? Als de meester weg is, breekt hij de stok stuk en gooit hem in het vuur. (...) En toch is de opvoeder voor de jongeman zeer noodzakelijk, hij moet hem opvoeden en

tuchtigen, want zonder deze lering en zonder goede gewenning en tucht zal de jongeman te gronde gaan. (...)

Maar zullen dit strenge regime van de tuchtmeester en de dienstbaarheid van de jongeman dan eeuwig duren?

Nee, maar alleen tot de daartoe gestelde tijd, opdat deze gehoorzaamheid, deze kerker en deze tucht aan de jonge mens ten goede kome en hij te zijner tijd erfgenaam en koning worde. Het is niet de wil van de vader dat de zoon eeuwig aan de pedagoog onderworpen zou zijn en stokslagen zou krijgen. Hij zal door diens onderwijzing en tucht bekwaam gemaakt moeten worden voor de opvolging en het aanvaarden van de erfenis. (...)

Daarom is de wet niet zomaar een opvoeder, zij is tuchtmeester tot Christus. (...)

3:24 ... opdat wij uit het geloof zouden gerechtvaardigd worden.

De wet is pedagoog, niet met het oog op een andere wetgever die goede werken eist, maar met het oog op Christus, Die rechtvaardig maakt en redt, zodat wij door het geloof in Hem en niet door de werken gerechtvaardigd worden. Maar als de mens de dwang van de wet gevoelt, ziet hij dat niet in en gelooft het niet. Dan zegt de mens gewoonlijk: ik heb verkeerd geleefd, al de geboden overtreden en heb daarom de eeuwige dood verdiend. Als God nog enige jaren of tenminste enige maanden aan mijn leven zou toevoegen, zou ik mijn leven willen beteren en van nu aan heilig leven. Dan maakt de mens van het ware gebruik van de wet een misbruik, verliest Christus uit het oog en ziet een nieuwe wetgever. Want het verstand, door zulke verschrikkingen en angsten aangegrepen, waagt het, God de vervulling van alle werken der gehele wet in het uitzicht te stellen. (...)

Het ware gebruik der wet is, dat ik weten moet, dat ik door de wet tot kennis van de zonde gebracht en nederig wordt, om zo tot Christus te komen en de rechtvaardiging in het geloof te ervaren. Het geloof is geen wet of werk, het is een vast vertrouwen, dat Christus aangrijpt en Christus is het einde van de wet (Romeinen 10:4). Op welke wijze? Niet dat Christus de oude wet wegdoet en een nieuwe wet zou geven of een rechter zou willen zijn, die door werken verzoend zou moeten worden, zoals de pausgezinden geleerd hebben. Christus is het einde van de wet tot gerechtigheid voor een ieder die gelooft, en dat wil zeggen dat een ieder die in Christus gelooft rechtvaardig is, en dat de wet hem niet opnieuw kan aanklagen. (...)

Paulus spreekt, zoals boven uitvoerig uiteengezet, over degenen die de rechtvaardiging nodig hebben, niet over de gerechtvaardigden. Als u op de juiste wijze over de wet wilt spreken, moet u het hebben over het voorwerp van de wet, dat is de zondaar en goddeloze. Deze goddeloze wordt niet door de wet gerechtvaardigd, de wet stelt hem de zonde voor ogen, verbreekt hem, enz. (...) Die echter het geloof reeds hebben, zijn niet onder de wet, maar zijn vrij van haar, zoals Paulus straks zal aangeven. (...) Maar wat werkt de wet in degenen, die door Christus gerechtvaardigd zijn? Paulus antwoordt met woorden, die als het ware een aanvulling vormen:

3:25 Maar als het geloof gekomen is, zo zijn wij niet meer onder den tuchtmeester.

(...) Paulus spreekt hier over het geloof dat op een bepaalde tijd door Christus verbreid werd. Christus Die de menselijke natuur aangenomen heeft, is eens in de tijd gekomen, heeft de wet met al zijn werkingen weggedaan en door Zijn dood het gehele menselijke geslacht van de zonde en de eeuwige dood bevrijd. Als u naar Christus ziet en het werk dat Hij gedaan heeft, dan is er verder geen wet meer. (...) Nu voert Christus een zachte heerschappij in ons. Waar echter de Heere is, daar is vrijheid. Daarom, als wij Christus, Die de wet heeft weggedaan en ons zondaars door Zijn dood met de Vader verzoend heeft, volkomen konden begrijpen, dan zou de tuchtmeester in het geheel geen recht meer op ons hebben. Maar de wet in ons lichaam, die in opstand is tegen de wet des Geestes, staat de wet des Geestes in de weg, zodat wij Christus niet op een volkomen manier kunnen aangrijpen. De fout ligt dus niet bij Christus, maar bij ons, die nog niet het vlees afgelegd hebben; en in dat vlees zit, zo lang wij leven, de zonde. Daarom, voorzover het over ons gaat, zijn wij ten dele vrij van de wet en ten dele onder de wet. Wij dienen, om met Paulus te spreken (Romeinen 7:26 e.v.) 'met het gemoed de wet Gods en met het vlees de wet der zonde'.

Daaruit volgt, dat wij naar het geweten volkomen vrij van de wet zijn. De tuchtmeester Wet mag over het geweten niet heersen, dat wil zeggen hij mag het geweten niet lastig vallen met zijn verschrikkingen, dreigingen en met gevangenneming. En hoe de wet zich ook aan het geweten mag opdringen, laat het geweten zich toch niet door de wet beïnvloeden, want het houdt het oog gevestigd op de gekruisigde Christus, Die de gehele last van de wet van het geweten heeft weggenomen, naar het woord van Kolossenzen 2:14: 'Hij heeft vernietigd wat ons in de weg stond door geboden, door de tegen ons sprekende schuldbrief.' Zoals een maagd niets weet van een man, zo weet het geweten niets van de wet, ja meer nog, het moet voor de wet geheel dood zijn en omgekeerd is de wet voor het geweten dood. Dat geschiedt niet door werken en gerechtigheid uit de wet, maar door het geloof dat Christus aangrijpt. Maar naar de werkelijkheid van ons innerlijk leven heerst tot op dit uur de zonde in ons vlees, die ons voortdurend aanklaagt en in verwarring brengt. Voorzover het vlees blijft, in die mate blijft ook de tuchtmeester Wet, die gewoon is het geweten voortdurend schrik aan te jagen en te beangstigen door op de zonde te wijzen en met de dood te dreigen. Maar het geweten wordt elke dag weer opgericht door de komst van Christus, Die, zoals Hij eens op de bestemde tijd in de wereld gekomen is om ons te verlossen van het harde regime van onze tuchtmeester, ook nu dagelijks geestelijk tot ons komt; Hij bewerkt dat wij in het geloof en de kennis van Hem groeien, zodat het geweten Christus van dag tot dag volkomener aangrijpt en de wet van het vlees en van de zonde van de verschrikkingen des doods en wat voor kwaad de wet ook meer met zich mee brengt, elke dag meer van haar betekenis verliest. Zolang wij dus in het vlees leven, dat niet zonder zonde is, keert de wet altijd weer terug en doet haar werk, in de een meer, in de ander minder, maar dat niet tot verderf, maar tot heil. Dit namelijk, dat wij ons met de wet afsloven, is het dagelijks doen sterven van het vlees, van het verstand en van al wat onze krachten denken te kunnen, het is de 'vernieuwing van onze geest', om een uitdrukking van de apostel uit 2 Korinthe 4:16 te gebruiken.

Wij hebben dus de eerstelingen des Geestes ontvangen en dat zuurdesem is in de schaal deeg verborgen, maar het hele deeg is nog niet doorzuurt, het verzuringproces is pas begonnen. Als ik naar het zuurdesem kijk, dan zie ik niets dan alleen maar zuurdesem, maar als ik de gehele deegmassa in ogeschouw neem, dan is die juist nog niet geheel door zuurt. En zo, als ik Christus aanzie, ben ik geheel heilig en rein, dan weet ik helemaal niets meer van de wet. Christus is mijn zuurdesem. Als ik echter mijn vlees aanzie, bemerk ik de gierigheid, de lust, de toom, de hoogmoed, enz., de angst voor de dood, de droefheid, de schrik, de haat, de wrevel en het ongeduld tegen God. Voorzover dit er allemaal is, is Christus er niet; zo Hij er al is, is Hij er niet met kracht. Dan is er nog altijd de tuchtmeester nodig, die de sterke ezel, het vlees, onder handen neemt en kwelt, opdat door zijn kundige opvoeding de zonden verminderd en de weg tot Christus geopend mogen worden. Christus namelijk, zoals Hij eens lichamelijk in de tijd gekomen is, de gehele wet heeft weg gedaan, de zonde heeft tenietgedaan, dood en hel heeft vernietigd, komt nu onophoudelijk geestelijk tot ons en doet voortdurend die verschrikkelijke dingen in ons teniet, ja doodt ze.

Dat zeg ik, opdat u weet te antwoorden, als u voorgehouden wordt: ja, als Christus in de wereld gekomen is en eens al onze zonde heeft weggedaan, door ons door Zijn bloed te reinigen, waarom luister ik dan nog naar het Evangelie, waarom zijn dan sacrament en vergeving nodig? Het is waar, als we Christus aanzien heeft de wet en de zonde werkelijk afgedaan. Maar Christus is tot u nog niet gekomen en als Hij gekomen is, dan zijn de resten van de zonden toch nog in u, u bent nog niet geheel doorzuurt. Waar namelijk begeerte, droefheid des geestes, angst voor de dood is, enz., daar is ook nog wet en zonde, daar is Christus nog niet in waarheid, Die met Zijn komst vrees en droefheid immers uitdrijft en vrede en zekerheid voor het geweten brengt. Voorzover ik Christus in het geloof aangrijp, heeft ook de wet voor mij afgedaan. Maar mijn vlees, de wereld en de duivel laten niet toe, dat mijn geloof volkomen is. Ik wil heus wel, dat het kleine lampje van het geloof in mijn hart zijn licht door heel mijn lichaam en door al mijn leden kon laten schijnen. Maar dat is niet het geval, het doorlicht mijn gehele lichaam nog niet, het is nog maar net begonnen. Intussen is dit onze troost, dat wij de eerstelingen des Geestes hebben en dat het doorzuringproces begonnen is; het zal voltooid worden als dit lichaam der zonde ontbonden zal worden en wij als nieuwe mensen met Christus opstaan. Amen. (...)

Maarten Luther